ਪਾਠ-9

ਮੇਰੇ ਦਾਦੀ ਜੀ (ਲੇਖਕ-ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ)

1. ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਉੱਤਰ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ੳ. ਸਰੀਰਿਕ ਪੱਖੋਂ ਦਾਦੀ ਜੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਨ?

ਉੱਤਰ : ਸਰੀਰਿਕ ਪੱਖੋਂ ਦਾਦੀ ਜੀ ਬਹੁਤ ਬੁੱਢੇ, ਛੋਟੇ, ਮਸਾਂ ਚਾਰ ਤੇ ਅੱਧਾ ਫ਼ੁੱਟ ਦੇ ਸਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅ. ਦਾਦੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ?

ਉੱਤਰ : ਕਿਸੇ ਮਹਿਮਾਨ ਦਾ ਘਰੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਫ਼ਕੀਰ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਹੋਣਾ ਦਾਦੀ ਜੀ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ੲ. ਦਾਦੀ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ-ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜਾ-ਕਿਹੜਾ ਸਮਾਨ ਪਿਆ ਸੀ?

ਉੱਤਰ : ਦਾਦੀ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ-ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਦੀ ਦਰੀ ਵਿਛੀ ਸੀ। ਵਿਚਕਾਰ ਰੰਗੀਲਾ ਪੀਹੜਾ ਤੇ ਉੱਤੇ ਪੂਜਯ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ। ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਧੂਫਦਾਨ ਵਿੱਚ ਧੂਫ ਧੁਖਦਾ ਸੀ ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸ. ਮੋਹਿਨੀ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮੋਹਿਨੀ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਕਿਹੋ-ਜਿਹੀ ਸੀ?

ਉੱਤਰ : ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮੋਹਿਨੀ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਫੁੱਲ ਕਿਰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਹੱਸਣ ’ਤੇ ਮੂੰਹੋਂ ਕਿਰੇ ਫੁੱਲ ਬੂਟੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹ. ਖੇਤਰੀ ਜਲ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾਦੀ ਜੀ ਕੰਜਕਾਂ ਲਈ ਕੀ ਕਰਦੇ ਸਨ?

ਉੱਤਰ : ਦਾਦੀ ਜੀ ਕੰਜਕਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਧੋਂਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ਼ ਪਕਾਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖੁਆਉਂਦੇ ਸਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕ. ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ, ਸ਼ਾਮ ਅਤੇ ਰਾਤ ਵੇਲ਼ੇ ਦਾਦੀ ਜੀ ਕੀ ਕਰਦੇ ਸਨ?

ਉੱਤਰ : ਦਾਦੀ ਜੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ, ਹਰ ਸ਼ਾਮ ਨੀਲੇ ਅਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਦੇ ਚੰਨ ਨੂੰ ਕਦੇ ਧਰੂ ਤਾਰੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ- ਇਹ ਧਰੂ ਸਤਿ ਵਾਂਗ ਅਟੱਲ ਖੜੋਤਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਖ. ਦਾਦੀ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸਮੇਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੋ?

ਉੱਤਰ : ਦਾਦੀ ਜੀ ਅੰਤਿਮ ਸਮੇਂ ਅਖ਼ੀਰਲਾ ਮਹੀਨਾ ਮੰਜੇ ’ਤੇ ਪਏ ਰਹੇ ਪਰ ਆਪਣੇ ਦਰਦ ਦਾ ਕਿਸੇ ’ਤੇ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਹਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਤਾਂ ਹੱਸ ਕੇ ‘ਚੰਗਾ’ ਹੀ ਆਖਦੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਗ. ਮੇਰੇ ਦਾਦੀ ਜੀ ਇਨਸਾਨੀ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਬੈਂਕ ਸੀ, ਕਿਵੇਂ?

ਉੱਤਰ : ਦਾਦੀ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਭੇਤ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਸਾਂਭੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਇਨਸਾਨੀ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਬੈਂਕ ਸੀ।

2. ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਦੱਸੋ :-

ਜੀਕਰ	:	ਜਿਵੇਂ
ਪੁਰਾਤਨ	:	ਪੁਰਾਣਾ
ਤਬਦੀਲੀ	:	ਬਦਲੀ
ਅਕੀਦਾ	:	ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਭਰੋਸਾ
ਨਿਰਾਦਰ	:	ਅਪਮਾਨ
ਬਿਰਾਜਮਾਨ	:	ਬੈਠਾ, ਸਸ਼ੋਭਿਤ
ਮੁਤਬਰਕ	:	ਪਾਕ, ਪਵਿੱਤਰ
ਆਲ਼ਾ	:	ਕੰਧ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ ਖੁੱਡਾ ਜਾਂ ਰਖਣਾ
ਜਲ-ਪ੍ਰਵਾਹ	:	ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤਾਰ ਦੇਣਾ
ਵਾਜ	:	ਅਵਾਜ਼
ਨਿਰਬਲ	:	ਕਮਜ਼ੋਰ
ਘਸਮੈਲ਼ਾ	:	ਮਟਿਆਲ਼ਾ, ਗੰਦਾ, ਮੈਲ਼ਾ
ਫੂਹੜੀ	:	ਮੋਟੀ ਸਫ਼, ਦਰੀ, ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਵਿਛਾਈ ਦਰੀ, ਜਿੱਥੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਕੇ ਲੋਕ ਅਫ਼ਸੋਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।

3. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ :

1. **ਸਿਧਾਂਤ (ਨਿਯਮ)–** ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਘੰਟੀ ਪਿੱਛੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਿਧਾਂਤ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।
2. **ਫ਼ਕੀਰ (ਸਾਧੂ)–** ਫ਼ਕੀਰ ਲੋਕ ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਦੇ ਹਨ।
3. **ਭਰਪੂਰ (ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ)–** ਆਸਮਾਨ ਤਾਰਿਆਂ ਨਾਲ਼ ਭਰਪੂਰ ਹੈ।
4. **ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ (ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ)–** ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਸੀ।
5. **ਕੁਦਰਤ (ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ/ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ)–** ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ਼ ਖਿਲਵਾੜ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗਾ ਪਵੇਗਾ।
6. **ਚੋਣਵੇਂ (ਚੁਨਿੰਦਾ)–** ਚੋਣਵੇਂ ਲੋਕ ਹੀ ਮਾਊਂਟ ਐਵਰੈਸਟ ਫ਼ਤਿਹ ਕਰਦੇ ਹਨ।
7. **ਕੰਜਕਾਂ (ਕੁਆਰੀ ਕੰਨਿਆ)–** ਦਾਦੀ ਜੀ ਕੰਜਕਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ।
8. **ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ (ਅਰਦਾਸ)–** ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਵੇਰੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।
9. **ਇਨਸਾਨੀ (ਮਾਨਵਤਾ)–** ਦਾਦੀ ਜੀ ਇਨਸਾਨੀ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਬੈਂਕ ਸਨ।

4. ਪੜ੍ਹੋ, ਸਮਝੋ ਤੇ ਮਿਲਾਣ ਕਰੋ :

ਬਾਗ਼	:	ਮੀਂਹ
ਬੱਦਲ	:	ਬੂਟੇ
ਪੂਰਨ ਚੰਨ	:	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ
ਵਾਕ	:	ਪੂਰਨਮਾਸੀ
ਕਹਾਣੀਆਂ	:	ਫ਼ਸਲਾਂ
ਕਿਸਾਨ	:	ਰਾਤ